

THỰC TRẠNG GIÁM SÁT VÀ PHẢN BIỆN XÃ HỘI CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VIỆT NAM

ThS. Nguyễn Trung Anh^(*)

Giám sát theo từ điển Tiếng Việt là “theo dõi, kiểm tra việc thực thi nhiệm vụ” (Đại từ điển Tiếng Việt, Nxb VHNT, 1998, tr.728). Giám sát của Mặt trận Tổ quốc không mang tính quyền lực, là giám sát mang tính nhân dân. Mặt trận Tổ quốc là nơi thể hiện ý chí và nguyện vọng của nhân dân, phát huy quyền làm chủ của nhân dân, vận động nhân dân giám sát, tham gia giám sát với cơ chế là “theo dõi, phát hiện, kiến nghị”.

Phản biện là nhận xét, đánh giá, bình luận, thẩm định công trình khoa học, dự án, đề án trong các lĩnh vực khác nhau. Phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc là việc tham gia góp ý kiến đối với các dự thảo chủ trương, đường lối, chính sách, quyết định lớn của Đảng; dự thảo các văn bản pháp luật của nhà nước, một số công trình, dự án sẽ được thực thi ở địa phương. Phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc được thực hiện một cách khoa học, mang tính thuyết phục cao và được sự đồng thuận của xã hội do ý kiến phản biện được tập hợp từ các tầng lớp nhân dân, trong đó nòng cốt là ý kiến của các chuyên gia, nhà khoa học, của người có chuyên môn về lĩnh vực được đưa ra phản biện.

Trong thời gian qua Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân đã tích cực giám sát việc giải quyết ý kiến, kiến nghị của cử tri và nhân dân tại các kỳ họp Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp. Tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và nhân dân về những vấn đề bức xúc trong xã hội, ý kiến của nhân dân về kết quả phát triển kinh tế - xã hội. Ngoài ra Mặt trận và các đoàn thể nhân dân chủ động tích cực triển khai các hoạt động giám sát, kịp thời kiến nghị, đề xuất một số vấn đề có tính thời sự, bức xúc, được Chính phủ và các cơ quan chức năng quan tâm giải quyết. Như kiến nghị và được Chính phủ chỉ đạo các bộ, ngành, địa phương tăng cường kiểm tra, ngăn chặn, xử lý hành vi khai thác cát trái phép; áp dụng biện pháp bình ổn giá đối với sản phẩm sữa dành cho trẻ em dưới 6 tuổi; sửa đổi khoản 2, Điều 13 của Luật Quốc tịch Việt Nam quy định về thời hạn đăng ký giữ quốc tịch Việt Nam đối với người Việt Nam định cư ở nước ngoài...

---

^(*) Phó Trưởng Khoa Dân Vận và Công tác xã hội, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

Hoạt động giám sát, phản biện của Mặt trận Tổ quốc đã đạt được một số kết quả nhất định trong việc tham gia vào quá trình xây dựng chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước, thực hiện nhiệm vụ giám sát hoạt động của cơ quan Nhà nước trong đó có Quốc hội, Hội đồng nhân dân các cấp; việc thực hiện các chủ trương, chính sách ở cơ sở, việc bầu đại biểu dân cử cũng như công tác cán bộ .v.v...

Mặt trận Tổ quốc các cấp tiếp tục vận động và phát huy vai trò của nhân dân trong thực hiện các quy chế dân chủ ở cơ sở; thực hiện Quy chế “Mặt trận Tổ quốc Việt Nam giám sát cán bộ, công chức, đảng viên ở khu dân cư”; phát hiện và kiến nghị xử lý các sai phạm về quản lý đất đai, trật tự xây dựng đô thị; phối hợp giám sát việc thực hiện Nghị quyết Hội đồng nhân dân và chính sách pháp luật tại một số sở, ngành, địa phương; giám sát việc chấp hành pháp luật tại một số trại giam, tạm giữ của Công an các cấp; giám sát thực hiện cải cách hành chính và công tác tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo ở cơ sở; phối hợp hoà giải. Mặt trận Tổ quốc các cấp còn tập trung chỉ đạo, thành lập Ban giám sát đầu tư cộng đồng, thực hiện giám sát các dự án đầu tư xây dựng cơ bản từ ngân sách Nhà nước trên địa bàn, phát hiện nhiều vụ sai phạm, đề nghị xử phạt hành chính, góp phần nâng cao chất lượng công trình, chống lãng phí, tiêu cực, được chính quyền và nhân dân tin tưởng, hoan nghênh.

Trong phản biện xã hội và các hoạt động mang tính chất phản biện xã hội, như hiệp thương lựa chọn, giới thiệu người ứng cử đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân các cấp; tham gia góp ý văn kiện Đại hội Đảng bộ các cấp và Đại hội đại biểu toàn quốc của Đảng..., Mặt trận Tổ quốc đã thực hiện tốt vai trò của mình.

Tuy vậy, đến nay, vẫn còn không ít lĩnh vực giám sát của Mặt trận Tổ quốc chưa được pháp luật cụ thể hóa thành cơ chế, năng lực giám sát phản biện còn yếu, hoạt động giám sát, phản biện còn gặp nhiều khó khăn nên hiệu quả chưa cao. Tình trạng những phản ánh kiến nghị có trả lời hồi âm còn ít, sự tiếp thu phản hồi về những kiến nghị của dân còn rất hạn chế. Việc bỏ phiếu tín nhiệm đối với các chức danh trong các cơ quan chính quyền địa phương nhiều nơi còn hình thức. Chẳng hạn, với chức danh Tổ trưởng dân phố mà đưa ra giám sát và lấy phiếu tín nhiệm thì nhiều người không đồng tình vì chức danh Tổ trưởng dân phố bây giờ người ta

cho rằng là "quyền rom va đá", mời người ta còn chưa làm mà còn bắt người ta viết bản kiểm điểm. Thậm chí nhiều người còn mong rằng khi lấy phiếu tín nhiệm thì họ không đạt yêu cầu.

Để việc giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam hiệu quả hơn, cần có một tổ chức đủ mạnh, đủ uy tín đại diện cho nhân dân đứng ra giám sát và phản biện để góp phần hoàn chỉnh hơn, đầy đủ hơn và đặc biệt là phản ánh được ý nguyện thiết thực của nhân dân đối với các chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước. Vì vậy phải xây dựng Mặt trận Tổ quốc Việt Nam vững mạnh, xứng tầm với chức năng, nhiệm vụ của mình. Bên cạnh đó, toàn bộ hệ thống chính trị, dưới sự lãnh đạo của Đảng cần phải nhận thức đầy đủ và tạo mọi điều kiện để việc giám sát và phản biện của Mặt trận Tổ quốc đi vào cuộc sống thiết thực.

Mặt khác, việc giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc là một nhiệm vụ khó và nhạy cảm, vì thế Mặt trận Tổ quốc cần phải chủ động đề xuất với Đảng và Nhà nước không chỉ chủ trương mà cần có các chỉ thị, nghị quyết cụ thể được thể chế hóa bằng văn bản pháp luật trong đó quy định về đối tượng, phạm vi, nội dung, hình thức, cơ chế và điều kiện cụ thể để Mặt trận Tổ quốc có đủ điều kiện thực hiện tốt vai trò giám sát và phản biện của mình. Phạm vi, nội dung giám sát và phản biện cần tập trung vào những chủ trương, chính sách pháp luật có liên quan đến quyền, lợi ích và nghĩa vụ chính đáng của đông đảo các tầng lớp nhân dân; tổ chức bộ máy và cán bộ chủ chốt các cấp trong hệ thống chính trị; những chính sách cụ thể đối với các giai cấp, các tầng lớp xã hội, các dân tộc, các tôn giáo... Việc giám sát cần làm thường xuyên toàn diện và ở mọi nơi, còn việc phản biện thì chủ yếu đối với các tổ chức Đảng và Nhà nước các cấp có thẩm quyền xây dựng các đề án và việc phản biện phải được tiến hành từ khi khởi thảo và trong quy trình xây dựng đề án.

Điều mong muốn của nhân dân là hoạt động giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận và các đoàn thể nhân dân thật sự góp phần làm cho chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước sát hợp với đời sống xã hội; bộ máy và cán bộ trong hệ thống chính trị ngày càng được nâng cao về năng lực cũng như phẩm chất đạo đức, tác phong công tác, chống quan liêu, tham nhũng lãng phí... để ngày

càng đáp ứng tốt hơn công cuộc đổi mới của đất nước, cũng như nâng cao vị thế của Mặt trận Tổ quốc, củng cố niềm tin của nhân dân với Đảng và Nhà nước.

Việc giám sát và phản biện cần được tiến hành công khai, được tổ chức chu đáo với ý thức trách nhiệm đầy đủ của những tổ chức được giám sát và phản biện. Các ý kiến của Mặt trận Tổ quốc nêu ra cần được ghi nhận và tiếp thu, có hồi âm trở lại kịp thời. Cần tránh tình trạng khi được giám sát, phản biện thì tỏ ra quan trọng, nhưng rồi những đối tượng được giám sát, phản biện lại không tiếp thu nghiêm túc, đầy đủ, không sửa chữa những sai sót kịp thời mà “đâu lại vào đó”.

Để làm tốt công tác giám sát và phản biện thì bản thân Mặt trận Tổ quốc phải nâng cao năng lực của mình một cách thực chất. Cán bộ chủ chốt cũng như bộ máy và cán bộ nhân viên của Mặt trận Tổ quốc phải có trình độ, đủ năng lực, đủ bản lĩnh để giám sát và phản biện. Phải tập hợp đầy đủ ý kiến của nhân dân, của các tầng lớp xã hội về những nội dung giám sát và phản biện để phản ánh đúng tiếng nói thực chất của nhân dân về những vấn đề đó. Mặt trận Tổ quốc cần tập hợp được lực lượng từ các tổ chức và cơ quan thành viên, các chuyên gia có kinh nghiệm trên các lĩnh vực hiện đang làm việc hay đã nghỉ hưu, dư luận qua các kênh thông tin đại chúng, dư luận xã hội... một cách rộng rãi, không cầu toàn nhưng có chọn lọc để nội dung giám sát và phản biện có chất lượng và mang tính xây dựng. Quá trình tổ chức giám sát và phản biện xã hội phải đảm bảo tính đúng, tính nhân dân, tính trung thực, tính khách quan và khoa học; hết sức đề phòng sự lợi dụng giám sát và phản biện để nêu ra những quan điểm lệch lạc, với những động cơ có ý đồ xấu hòng làm lung lạc ý chí của toàn Đảng, toàn dân trên con đường thực hiện công cuộc đổi mới hiện nay.